

Balla Zoltán

A Nagy Háború böszörményi hősei

Fotó: Internet

Az első nagy világegés centenáriumi időszaka alkalmat teremt arra, hogy visszatekintsünk a múlt embertelen bugyraiba. Visszatekintésünk mindenekelőtt tisztelgés azok előtt, akik a legdrágábbat, az életüket áldozták a hazáért, a magyarságért. Nekünk, mai utódoknak, s az utánunk következő nemzedékeknek a legfőbb erkölcsi kötelességünk, hogy fejet hajtsunk világháborús hőseink előtt. Legyenek Ők örök példaképeink!

Császári parancs? A haza parancsa? Oly' mindy! A katonának – ha háborúba szólítják – menni kell! Ha nem teszi, statáriális halál vár rá, ha elmegy, akkor csak a hitbéli szerencséjének köszönheti, hogy valaha hazatér-e.

Értő közvetítők és poklokat megjárt túlélők írásából értesülhetünk most azokról a szörnyűségekről, amelyeket a Böszörményből frontra sorozott katonáink átéltek. A négyezer böszörményi harcosból 883-an sohasem térhettek vissza szereteteikhez. Ők azok, akik ma is idegen földön – Európa tömegsírjaiban – alusszák örök álmukat.

Jöjjenek velem, nézzük át együtt, hogy miről is szól az ükapáink és dédapáink I. világháborús hőstetteit felelevenítő és megörökítő „Meghaltak ők, hogy éljen a haza – 1914–1918” című kötet, amelyet Hajdúböszörmény Város Önkormányzata és a helyi Fióklevéltár közösen jelentetett meg a Közzolgálati füzetek sorozatban.

A 10. füzetben azok a tudományos dolgozatok, tábori naplók olvashatók, amelyek az I. világháború kitörésének 100. évfordulója alkalmából rendezett konferencián hangzottak el a Városháza közönsége előtt 2014. szeptember 16-án. Hiánypótló visszatekintésekről van szó, hiszen a Nagy Háború hajdúböszörményi hőseire koncentrált tanulmánycsokor, tényfeltáró dolgozat, eseményeket követő írás szűkebb pátriánkban mind ez ideig még nem jelent meg.

A kötetet bevezető előszóban Kiss Attila polgármester kiemeli: „Fontos, hogy egy település foglalkozzon múltjával, történelmével, emlékezzen azokra, akik küzdöttek országunkért, szabadságunkért. Az első világháborúban harcolt magyar katonák ráadásul nem önként, nem a hazájuk iránt érzett aggodalomból fakadóan vonultak be, hanem a monarchia terjeszkedési politikájának parancsára”.

Varjasi Imre: „Böszörményi bakák a Nagy Háborúban” című dolgozatában a várost érintett történéseket két harctéri napló hiteles bejegyzéseire alapozza. Az egyik napló szerzője H. Varga Imre gazdálkodó, a 39. gyalogezred közlegényeként előbb Galíciában szolgált, majd – napokon át étlen, szomjan, elgyötört – végig harcolta a doberdói fennsík sorozatos ágyútűzzel lőtt, iszonyatos poklát. Károlyi Gáspár böszörményi baka – aki 1914. december 9-én még Szerbiában, roham közben

szenvedett súlyos lábsérülést – harctéri naplója az olasz front eseményeiről tár elénk hiteles képet. 1915 nyarán ezredével részt vett az Isonzó folyó melletti doberdói fennsík legvéresebb csatáiban, ahol olasz fogságba esett. Dolgozatában Varjasi Imre kitér rá – csakúgy, miként az olasz hadszíntér gyilkos küzdelmeivel foglalkozó írások is rendre kiemelik –, hogy Doberdónál a magyar hadsereg soha addig nem látott veszteségeket szenvedett el. Becslések szerint: kétszázezer magyar katona lelte halálát az isonzói embertelen ütközetekben. Köztük nagyon sok böszörményi harcos. Nekünk, utódoknak szent kötelességünk, hogy soha el nem múlt tisztelettel emlékezzünk hőstetteikre!

Kopócs János: „Hajdúk a világháborúban” című tanulmányában hangsúlyozza: A háború – ükapáink és dédapáink szerint az „első világegés” – a gépek háborújához vezetett, mely alapjaiban változtatta meg a hadviselés korábban korszakokon átívelt „szokásait”. Törölte a lovasságot – mint évezredekken keresztül alkalmazott csatadöntő fegyvernemet – a nyílt ütközetekben. Új fegyvernemeknek (ilyen a légiő) teremtve ezzel színteret a felek közti hadakozásban. A dolgozat részletesen taglalja a különböző csapattestek szintjeit, a sorozást, a gyalogság, a lovasság, a tüzérség, a műszaki alakulatok, az ellátó ezredek és a haditengerészet sajátosságait.

Fotó: Internet

Husvéth András – Szikla Gergő közös dolgozata az „I. világháborús emlékművek a Hajdúságban” címet viseli. A kutatók számba vették azokat a törvényeket és egyéb jogszabályokat, amelyek a hazáért küzdő hősök emlékének megörökítéséről rendelkeztek. Részletesen írnak arról is, hogy a Hajdúság települései – Hajdúböszörmény, Hajdúdorog, Hajdúnánás, Hajdúszoboszló – milyen emlékműveket állítottak a Nagy Háborúban elesett hős katonáik tiszteletére. Az emlékművek fotóit is felsorakoztatták a tanulmányukban.

Szekeres Gyula interjúja »Hétköznapiok« az első világháborús frontokon, avagy a megélt történelem és az oral history« címmel látott napvilágot. A szerző 1978-ban az akkor már 84 éves nagyapát, az egykori hegyi tüzért, Szekeres Mártont faggatta az általa átélt ágyúviharos eseményekről.

A 84 oldalas füzetet az »Emlékek az utókornak« című visszaemlékezés zárja, amelyben Farkas Gábor székelyhídi illetőségű, egykori katonai naplószerű feljegyzését találjuk. Naplóját ükunokája, Tattai István juttatta el a 10. kötet szerkesztőjéhez.

A kis történelmi kiadvány szöveges része – egy-két betűhiba kivételével – jól áttekinthető szerkesztésű, logikusan rendezett. A fényképeknél szerencsésebb lett volna, ha a 11., 15. és 16. oldalon megjelölt egykori fotókat kinagyíttatva, külön fotóméretbe csoportosították volna a szerkesztéskor.

Azok, akik e rövid recenzió elolvasása után kezükbe veszik a Közzszoigálati füzetek 10. számát,

mélyebb és alaposabb ismereteket szerezhetnek arról, hogy hogyan harcolt, milyen rémtetteket élt át a böszörményi katona Európa vérzivataros csatamezőin az I. világháborúban. Csak ajánlani tudom, hogy e „hiátust” pótló kiadványt lapozgatva a felsős általános iskolai tanulóink és középiskolásaink is tudomást szerezzenek ükapáink és dédapáink első világháborús hősi cselekedeteiről. Hogy kellő tisztelettel legyenek azok iránt, akik életüket áldozták a hazáért, értünk, utódokért.

E helyen engedtessek meg nekem: hadd lehessenek magam is főhajtója Ferenci Lajos anyai dédapámnak, aki Balmazújvárosról, sok har-

és királyi Őfelségét az idők végezetéig lidérces álmok györtörjék a poraiban is...

A felidézett múltbéli és mai világegészes hanglejtásban könnyen és önkéntelenül felmerül a kérdés a recenziót íróban is: – Ebben a sorkatonánálantott magyar társadalomban szükség esetén kik lennének azok, akik a megidézett hőseink nyomdokán életüket sem kímélve, harcba szállnának – na, nem a császárért! – (csak!) a haza üdvéért, a Szent Haza megmentésért? ...

Örök dicsőség a Hőseinknek! Nyugodjanak mindannyian sírhazáik békéjében!

Fotó: Internet